

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o Prijedlogu Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju pravila za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece

(COM(2022) 209 final – 2022/0155 (COD))

i o Komunikaciji Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Digitalno desetljeće za djecu i mlade: nova Europska strategija za bolji internet za djecu (BIK+)

(COM(2022) 212 final)

(2022/C 486/18)

Izvjestitelj: **Veselin MITOV**

Zahtjev za savjetovanje:	Vijeće Europske unije, 22.7.2022. Europski parlament, 12.9.2022. Europska komisija, 28.6.2022.
Pravna osnova:	članak 114. Ugovora o funkcioniranju Europske unije članak 304. Ugovora o funkcioniranju Europske unije
Nadležna stručna skupina:	Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju
Datum usvajanja u Stručnoj skupini:	8.9.2022.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju:	21.9.2022.
Plenarno zasjedanje br.:	572
Rezultat glasanja (za/protiv/suzdržani):	233/0/1

1. Zaključci i preporuke

1.1. Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) pozdravlja Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju pravila za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece ⁽¹⁾ i strategiju naslovljenu „Digitalno desetljeće za djecu i mlade: nova Europska strategija za bolji internet za djecu (BIK+)” ⁽²⁾, koji dolaze u pravo vrijeme s obzirom na to da se djeca počinju u sve ranijoj dobi i gotovo svakodnevno koristiti internetom, dok istodobno, prema podacima Europol, raste potražnja za materijalom koji sadržava seksualno zlostavljanje djece.

1.2. EGSO podržava obrazovni aspekt strategije jer je ključno ojačati vještine, digitalnu pismenost i svijest o upotrebi osobnih podataka kako bi se sva djeca, bez obzira na njihovu situaciju, koristila internetom na informiran način i pritom bila zaštićena od njegovih mogućih opasnosti.

1.3. Osposobljavanje zakonskih skrbnika te osoblja u školskom, obrazovnom, rekreacijskom okruženju također je ključno jer mnogi odrasli nemaju potrebne kompetencije. EGSO pozdravlja namjeru Komisije da putem spomenutih mreža i multiplikatora organizira kampanje za medijsku pismenost za djecu i njihove zakonske skrbnike. Snažno potiče njihovo širenje na druge organizacije organiziranog civilnog društva kako bi se povećao njihov učinak i razvila kreativna rješenja jer oni u nekim državama članicama imaju dugogodišnje i neposredno iskustvo na terenu. Stoga bi im se također trebala pružiti financijska potpora u njihovim aktivnostima.

1.4. U načelu podržava predloženu uredbu, ali gaji određene sumnje u pogledu neproporcionalnosti predviđenih mjera i opasnosti od povrede pretpostavke nedužnosti jer joj je cilj obvezati tehnološka poduzeća na skeniranje poruka, fotografija ili videozapisa objavljenih na internetu kako bi se otkrilo moguće zlostavljanje djece, a zatim, u slučaju „sigurnosti”, na uključivanje „koordinacijskog tijela” koje odredi država članica i koje je nadležno zatražiti od nacionalnog suda ili neovisnog upravnog tijela da izda nalog za otkrivanje.

⁽¹⁾ COM(2022) 209 final.

⁽²⁾ COM(2022) 212 final.

1.5. Borba protiv dječje pornografije na internetu legitimna je i nužna, ali nametanje *prima facie* privatnog sustava za otkrivanje određene vrste sadržaja, bez obzira na to koliko je on nedopušten, nezakonit i opasan, predstavlja rizik od općeg nadzora svih virtualnih razmjena.

1.6. Prijedlogom uredbe predviđeno je da poduzeća otkrivaju jezične obrasce povezane sa seksualnim zlostavljanjem djece, koristeći se umjetnom inteligencijom za analizu razmjena u kojima odrasli pribjegavaju mamljenju. Međutim, lako je primijetiti u našem digitalnom životu da algoritmi nisu nepogrešivi. Stoga je njihova razborita i ograničena uporaba od ključne važnosti.

1.7. EGSO želi zaštititi interese svih građana, uključujući tajnost dopisivanja i poštovanje privatnosti, što su ustavne odredbe⁽³⁾. Međutim, pregled usluga smještaja informacija na poslužitelju i komunikacija predstavlja rizik, osobito za šifriranje komunikacije na internetu s kraja na kraj. Poziva Komisiju da poboljša i pojasni tekst kako bi se očuvala tajnost dopisivanja i poštovanje privatnosti.

1.8. EGSO podržava osnivanje nove europske agencije čije nadležnosti obuhvaćaju dva ključna područja – operativni centar i centar za istraživanje i analizu – jer borba protiv dječje pornografije i pedofilije na internetu, s obzirom na to da ima međunarodne razmjere, zahtijeva koordinaciju operacija i analiza.

1.9. EGSO pozdravlja uključivanje Eurojusta u strukturu koju je predvidjela Komisija jer bi koordinirane istrage trebale biti popraćene koordiniranim pravosudnim postupcima.

2. Pregled mjera koje je predvidjela Komisija

2.1. Komisija je 11. svibnja 2022. predstavila Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju pravila za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece⁽⁴⁾ i strategiju naslovljenu „Digitalno desetljeće za djecu i mlade: nova Europska strategija za bolji internet za djecu (BIK+)”⁽⁵⁾.

2.2. Taj se paket temelji na Rezoluciji Europskog parlamenta od 26. studenoga 2019. o pravima djece povodom 30. obljetnice Konvencije UN-a o pravima djeteta⁽⁶⁾, zaključcima Vijeća o medijskoj pismenosti i Preporuci Vijeća od 14. lipnja 2021. o uspostavi europskog jamstva za djecu⁽⁷⁾.

Strategija iz Komunikacije

2.3. Europska strategija za bolji internet za djecu iz 2012. odigrala je središnju ulogu u zaštiti i jačanju položaja djece na internetu putem mreže centara za sigurniji internet i portala „betterinternetforkids.eu”, ali je sada zastarjela jer se djeca danas koriste pametnim telefonom ili računalom u sve ranijoj dobi i sve češće te sve više ovise o njima za sudjelovanje u školskim ili rekreativnim aktivnostima.

2.4. Pandemija bolesti COVID-19 i ograničenje kretanja istaknuli su izazove digitalnog obrazovanja djece, učitelja i nastavnika o mogućim opasnostima na internetu. Prema podacima Europolu potražnja za materijalom koji sadržava seksualno zlostavljanje djece u nekim se državama članicama povećala za 25 %. Broj prijavljenih slučajeva uspostavljanja kontakta s djecom u spolne svrhe („mamljenje”) u razdoblju od 2020. do 2021. povećao se za više od 16 %.

2.5. Strategija koju je Komisija predložila u svibnju 2022. temelji se na tri stupa:

- zaštita djece od nezakonitih i opasnih internetskih sadržaja i povećanje njihove dobrobiti na internetu,
- digitalno osnaživanje, kako bi djeca stekla vještine potrebne za snalaženje na internetu i kako bi se mogla izraziti na siguran i odgovoran način,
- aktivno sudjelovanje djece, dajući im pravo glasa i inovativne aktivnosti kako bi se poboljšala njihova iskustva na internetu.

⁽³⁾ *La constitutionnalisation du droit au respect de la vie privée* (Ustavnost prava na privatnost) (dostupno samo na francuskom).

⁽⁴⁾ COM(2022) 209 final – 2022/0155 (COD)

⁽⁵⁾ COM(2022) 212 final

⁽⁶⁾ SL C 232, 16.6.2021., str. 2.

⁽⁷⁾ SL L 223, 22.6.2021., str. 14.

- 2.6. Temelji se na opsežnom savjetovanju ⁽⁸⁾ #DigitalDecade4YOUth, koje je od ožujka do kolovoza 2021. organizirala mreža *European Schoolnet* uz potporu mreže europskih centara za sigurniji internet, a dopunila su ga opsežna savjetovanja te počiva na pravu djece na saslušanje u svim procesima donošenja odluka koji na njih utječu ⁽⁹⁾.
- 2.7. Upotpunjena je masovnim otvorenim internetskim tečajem „Bolji internet za djecu” namijenjenim učiteljima u travnju i svibnju 2021. naslovljenim „Digitalna pismenost i sigurnost na internetu: kako je pandemija testirala naše vještine?”.
- 2.8. Osim toga, građani EU-a (roditelji, učitelji, nastavnici itd.) mogli su odgovoriti na internetsku anketu koja se temeljila na istim pitanjima kao i savjetovanje #DigitalDecade4YOUth.
- 2.9. Zaključci ankete *EU Kids Online* ⁽¹⁰⁾ iz 2020. pokazuju da se većina djece koristi svojim digitalnim alatom gotovo „svaki dan”, da se njima koriste u sve ranijoj dobi i dulje vremena.
- 2.10. Pandemija bolesti COVID-19 i ograničenje kretanja istaknuli su izazove digitalnog obrazovanja za djecu i zakonske skrbnike (vidjeti Akcijski plan za digitalno obrazovanje 2021.–2027. ⁽¹¹⁾).
- 2.11. Doista, prikupljene informacije pokazuju da su djeca često izložena nedopuštenim ili čak nezakonitim sadržajima, ponašanjima ili štetnim kontaktima. Upotreba društvenih mreža ili interaktivnih igara uključuje rizike kao što su izloženost neprimjerenom sadržaju, uznemiravanje, mamljenje i seksualno zlostavljanje.
- 2.12. Prema podacima Europolu ⁽¹²⁾ u prvim mjesecima krize uzrokovane bolešću COVID-19 potražnja za materijalom koji sadržava seksualno zlostavljanje djece u državama članicama povećala se do 25 %. *Nacionalni centar za nestalu i iskorištavanu djecu* u Sjedinjenim Američkim Državama zaprimio je 2021. gotovo 30 milijuna prijava za sumnju na seksualno iskorištavanje djece, a tijela kaznenog progona obaviještena su o više od 4 000 novih dječjih žrtava. Broj prijavljenih slučajeva djece koja su bila žrtve mamljenja u razdoblju od 2020. do 2021. povećao se za više od 16 %. Posebno su pogođena djeca s invaliditetom: čak do 68 % djevojčica i 30 % dječaka s intelektualnim ili fizičkim poteškoćama postanu žrtve seksualnog nasilja prije 18. rođendana ⁽¹³⁾.
- 2.13. Međutim, postojeće zakonodavstvo EU-a (Direktiva o audiovizualnim medijskim uslugama i Opća uredba o zaštiti podataka) često nije djelotvorno jer su korisnici pri izradi profila na internetu obično obvezni unijeti samo svoj datum rođenja.
- 2.14. Prijedlogom uredbe se pružateljima internetskih usluga smještaja informacija na poslužitelju ili komunikacijskih usluga nameće obveza otkrivanja, prijavljivanja i uklanjanja svakog materijala povezanog sa seksualnim zlostavljanjem djece na internetu.
- 2.15. Njime se predviđa i osnivanje europske agencije za sprečavanje i suzbijanje seksualnog zlostavljanja djece, lakše otkrivanje, prijavljivanje i uklanjanje sadržaja povezanog sa seksualnim zlostavljanjem djece na internetu, pružanje potpore žrtvama te uspostavljanje centra znanja, stručnosti i istraživanja u cilju sprečavanja i suzbijanja seksualnog zlostavljanja djece.

Opće napomene o Prijedlogu uredbe

- 2.16. Prijedlog se temelji na obvezama procjene i ublažavanja rizika za pružatelje usluga smještaja informacija na poslužitelju i interpersonalnih komunikacijskih usluga prije nego što nacionalni sud ili neovisno upravno tijelo koje odredi država članica izda nalog za otkrivanje.
- 2.17. EGSO podržava načelo kojim se upotpunjuju postojeće mjere i povećava njihova učinkovitost s pomoću sankcija protiv pružatelja usluga smještaja informacija i interpersonalnih komunikacijskih usluga, pri čemu oni postaju odgovorni za *prima facie* otkrivanje fotografija i videozapisa koji sadržavaju zlostavljanje djece.
- 2.18. Međutim, izražava zadržku u pogledu rizika povezanih s privatnošću i šifriranjem razgovora jer bi mogućnost da privatni subjekti provode nadzor komunikacija na internetu i mogućnost neutemeljenih optužbi mogli dovesti u pitanje pretpostavku nedužnosti.

⁽⁸⁾ <https://europa.eu/!XXv6kx>

⁽⁹⁾ Članak 12. Konvencije UN-a o pravima djeteta

⁽¹⁰⁾ *EU Kids Online*

⁽¹¹⁾ COM(2020) 624 final

⁽¹²⁾ <https://europa.eu/!Jh78ux>

⁽¹³⁾ Djeca s teškoćama u razvoju

3. Posebne napomene

Obrazovni aspekt predviđen strategijom

3.1. Obrazovanje djece i njihovih zakonskih skrbnika o upotrebi društvenih medija i drugih digitalnih alata od ključne je važnosti jer se djeca često koriste digitalnim proizvodima i uslugama za odrasle, pri čemu ih usmjeravanje sadržaja s pomoću marketinških tehnika i algoritmi mogu navesti da otvore sadržaj kojim se mogu zloupotrijebiti njihova naivnost i nepoznavanje digitalnih alata ili ih se može navesti da komuniciraju s opasnim osobama skrivenima iza zabavnih aplikacija ili drugih alata kojima se koriste djeca.

3.2. Često ni djeca ni roditelji nisu svjesni količine osobnih podataka koje dijele na društvenim mrežama. Digitalne vještine i pismenost te podizanje svijesti o upotrebi osobnih podataka ključni su kako bi se djeca mogla informirano služiti virtualnim svijetom.

3.3. I roditeljima, nastavnicima, učiteljima, odgovornim osobama u klubovima, objektima za razonodu itd. te su kompetencije potrebne za usmjeravanje djece.

3.4. EGSO smatra da je taj obrazovni aspekt ključan za zaštitu djece u njihovu digitalnom okruženju i za njihovo osnaživanje u virtualnom svijetu.

3.5. Mnogi učitelji, roditelji i nastavnici nemaju potrebne kompetencije te im je teško pratiti tehnološki razvoj. Te bi obuke trebale uključivati i modul o pravima djece na internetu jer su prava djece identična na internetu i izvan njega.

3.6. Taj aspekt strategije mora se temeljiti na bliskoj suradnji na europskoj i međunarodnoj razini te na jačanju suradnje s organiziranim civilnim društvom, a posebno školama.

Ključno je da nacionalni kurikulumi uključuju praktičnu i obveznu obuku o ponašanju na internetu i njegovim rizicima, a da pritom budu uključivi i da poštuju različitost općenito, a posebno pristupačnost.

3.7. EGSO cijeni namjeru Komisije da putem spomenutih mreža i multiplikatora organizira kampanje za medijsku pismenost za djecu i njihove zakonske skrbnike. Snažno potiče njihovo širenje na druge organizacije organiziranog civilnog društva kako bi se povećao njihov učinak i razvila kreativna rješenja jer u nekim državama članicama postoje već dugo, stoga imaju neposredna iskustva s terena. EGSO smatra da obrazovanje ima ključnu ulogu u tom kontekstu jer je ono dopunski element sprečavanja seksualnog zlostavljanja djece na internetu.

3.8. EGSO se slaže s Komisijom da djecu treba poticati da aktivno sudjeluju u političkim raspravama o njima, tako da im se osigura pravo okupljanja i udruživanja na internetskim društvenim platformama te da ih se uključi u razvoj Digitalne strategije. Stoga pozdravlja stvaranje nove europske platforme za sudjelovanje djece i poziva na to da se mišljenje djece ne samo čuje nego i poštuje.

4. Sankcije predviđene u Prijedlogu uredbe

4.1. Dosad su pružatelji usluga smještaja informacija na poslužitelju i interpersonalnih komunikacijskih usluga dobrovoljno otkrivali nezakoniti sadržaj. Implicitno izražavajući žaljenje zbog neuspjeha samoregulacije, Komisija predlaže da ih se prisili na djelovanje, a da u suprotnom podliježu sankcijama nakon istražnog postupka koji će provoditi nacionalna tijela. U praksi to znači da će pružatelji usluga slanja poruka i usluga smještaja informacija na poslužitelju morati *prima facie* pregledavati sve što kruži na njihovim poslužiteljima.

4.2. EGSO razumije da cilj Komisije nije lišiti građane tajnosti njihova dopisivanja, ali je zabrinut zbog potencijalno neprimjerene upotrebe nametljivih tehnologija koje bi mogle ugroziti zaštitu privatnosti ako nisu dovoljno dobro osmišljene i pravno uređene. Cilj je dvostruk: upotrebljavati tehnologiju za sprečavanje seksualnog zlostavljanja djece i izbjeći da privatni subjekti s pomoću algoritama provode opći nadzor dopisivanja.

4.3. EGSO smatra da bi trebalo regulirati prakse za razvoj, testiranje i upotrebu algoritama, potičući aktere, ili čak zahtijevajući od njih, da uvedu odgovarajuće i učinkovito algoritamsko upravljanje kako bi se osiguralo pravilno funkcioniranje njihovih alata. Stoga mu se čini potrebnim da se metodama objašnjivosti omogući bolje razumijevanje alata kako bi se istaknule njihove pristranosti i nepravilno djelovanje te tako spriječilo štetu prije nego što ona nastane korisniku.

4.4. EGSO napominje da se Prijedlogom predviđaju koordinirane istrage pod kontrolom nacionalnog suda, ali poziva Komisiju da ga poboljša kako bi se zaštitile osobne slobode.

4.5. EGSO naglašava važnost uravnoteženog pristupa jer se predviđeni sustav sastoji od analize poruka, fotografija i videozapisa kako bi se otkrilo moguće zlostavljanje djece i, u slučaju da se „sumnja potvrdi”, od obavještanja nadležnih tijela. Važno je da mehanizam upozoravanja podrazumijeva nužnost, učinkovitost, proporcionalnost i ravnotežu predviđenih mjera.

4.6. Podsjeća da je u predmetu Schrems I⁽¹⁴⁾ Sud presudio da se zakonodavstvom kojim se javnim tijelima omogućuje opći pristup sadržaju komunikacija ugrožava bit prava na privatnost zajamčenog Poveljom o temeljnim pravima. Digitalizacija sadržaja pohranjenog na poslužitelju koja uključuje analizu svih komunikacija koje prolaze kroz poslužitelj stoga izaziva sumnje.

4.7. Odgovornost za praćenje bit će na platformama i/ili društvenim medijima, od kojih će se stoga moći tražiti da otkrivaju materijale koji sadržavaju zlostavljanje djece, pod prijetnjom da će u suprotnom morati platiti novčane kazne u visini do 6 % svojeg prometa na svjetskoj razini. Trebali bi se služiti umjetnom inteligencijom i otkrivati jezične obrasce kako bi komunikacije u kojima odrasli prakticiraju mamljenje mogle biti blokirane. Stoga je primjerena upotreba algoritamskih skenera ključna kako bi se izbjegle pogreške koje dovode do neutemeljenih optužbi jer oni nisu nepogrešivi.

4.8. Komisija planira i obvezati platforme na procjenu rizika od toga da bi se njihove usluge mogle koristiti za širenje fotografija seksualnog zlostavljanja djece ili mamljenje djece te olakšati uvođenje „sveobuhvatnog kodeksa ponašanja EU-a za dizajn primjeren dobi”⁽¹⁵⁾, popraćen općim uvjetima koji su EGSO-u zbunjujući.

4.9. U Prijedlogu se navodi da će države članice morati imenovati neovisno tijelo koje će pratiti ispunjavaju li platforme svoje obveze, koje će biti ovlašteno, prema potrebi, zatražiti od nacionalnog suda ili neovisnog upravnog tijela izdavanje naloga za otkrivanje, ograničenog trajanja, usmjerenog na određenu vrstu sadržaja povezanu s određenom uslugom, te zatražiti od dotičnog poduzeća da pretraži svaki materijal povezan sa seksualnim zlostavljanjem djece ili mamljenjem, odnosno navođenjem djece na seksualne radnje.

4.10. Ako ta neovisna tijela smatraju da je usluga prerizična za djecu, ona mogu od pružatelja usluga smještaja informacija na poslužitelju i interpersonalnih komunikacijskih usluga zatražiti da svoje sadržaje i razmjene digitaliziraju tijekom određenog razdoblja. EGSO se zalaže za to da primjena tog mehanizma bude pod stvarnom i prethodnom kontrolom nacionalnog suda kao čuvara osobnih sloboda te smatra da je kompatibilnost te vrste naloga s Poveljom o temeljnim pravima upitna.

4.11. Kad bi se Prijedlog usvojio u trenutačnom obliku, Uredbom bi se tehnološka poduzeća prisililo da nadziru svoje platforme kako bi s pomoću algoritama otkrila zlostavljanje djece.

4.12. Iako je cilj za svaku pohvalu, EGSO smatra da postoji rizik od ugrožavanja poštovanja privatnog dopisivanja na internetu, prava na privatnost i zaštitu osobnih podataka te da je potrebno uložiti sve napore kako bi se to izbjeglo.

4.13. EGSO želi zaštititi interese svih osoba s obzirom na to da su neki od tih interesa ustavne odredbe. To se odnosi, primjerice, na tajnost dopisivanja i poštovanje privatnosti⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁴⁾ Predmet C-362/14, stavak 94.

⁽¹⁵⁾ COM(2022) 212 final

⁽¹⁶⁾ *La constitutionnalisation du droit au respect de la vie privée* (Ustavnost prava na privatnost) (dostupno samo na francuskom).

4.14. Podsjeća da mogućnost opće obveze pregledavanja usluga smještaja informacija na poslužitelju i komunikacije predstavlja rizik za sve tehnike čiji je cilj osigurati tajnost dopisivanja, kao što je šifriranje komunikacije na internetu s kraja na kraj.

4.15. Nadalje, Komisija priznaje da pronalaženje komunikacije u kojoj odrasli prakticiraju mamljenje „općenito najviše narušava privatnost korisnika” jer „zahtijeva automatizirani pregled tekstova u interpersonalnoj komunikaciji”.

5. Osnivanje nove europske agencije

5.1. Prijedlogom uredbe predviđa se osnivanje neovisne europske agencije sa sjedištem u Haagu, uz Europol, s proračunom od 26 milijuna EUR, koja će biti zadužena za analizu prijavljenih slučajeva o nezakonitom materijalu, koordinaciju baza podataka otisaka prstiju i nezakonitog materijala te za pomoć poduzećima u pronalasku pouzdanih tehnologija.

Djelovala bi i kao posrednik između tehnoloških poduzeća, policije i žrtava.

5.2. EGSO pozdravlja činjenicu da su nadležnosti te agencije organizirane u dva ključna područja, odnosno kao operativni centar te centar za istraživanje i analizu, jer važnost borbe protiv dječje pornografije i pedofilije na internetu zahtijeva koordinaciju operacija i analiza.

5.3. Operativni aspekt od temeljne je važnosti i opravdava blisku suradnju s Europolom, čiju učinkovitost više nije potrebno dokazivati. Europski i međunarodni razmjeri seksualnog kriminala na internetu usmjerenog na djecu opravdavaju njegovo postojanje.

5.4. EGSO pozdravlja uključivanje Eurojusta u operacije u okviru strukture koju je predvidjela Komisija jer bi koordinirane istrage trebale biti popraćene koordiniranim pravosudnim postupcima.

Bruxelles, 21. rujna 2022.

Predsjednica
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Christa SCHWENG
